

RELAȚIA DINTRE OBIECTELE MUZEALE ȘI DATELE ÎNTR-O COLECȚIE DIGITALĂ DE FOTOGRAFII ETNOGRAFICE

The Relationship Between Museum Objects and Data in a Digital Collection of Ethnographic Photographs

Orsolya TATAI

ABSTRACT

In the museum setting, various forms of data – written, visual, material, or digital – are pivotal for the preservation and display of cultural heritage. This research focuses on interpreting data as intangible elements within the museum environment, enveloping the exhibited or archived tangible objects. By referencing Arjun Appadurai’s concept of “thing” and its application to “data”, the study investigates how this data influences our perception and engagement with museum artifacts. Through a specific case study centered on an ethnographical photo collection, the research underscores the dynamic relationship between tangible objects and the intangible data that contextualizes and enhances our encounters with cultural heritage in museums.

Key-words: data, digital photography, interpretation, intangible, digital collection

<https://doi.org/10.61789/rm.2024.08>

Cadru conceptual

Articolul se concentrează pe revizuirea semnificației și rolului datelor în contextul muzeal, evidențiind diversitatea și semnificațiile sale profunde. În contextul muzeal, datele - fie că sunt în formă scrisă, vizuală, materială sau digitală - joacă un rol esențial în conservarea și prezentarea patrimoniului cultural. Scopul studiului este de a interpreta datele ca fiind intangibile în spațiul muzeal, în timp ce înconjoară obiectele (tangibile) expuse sau depozitate. În același timp, fac o comparație între noțiunea de „lucru” a lui Arjun Appadurai și noțiunea de „date”. Tematizez acest subiect prin intermediul unui exemplu de studiu de caz.

Voi descrie și interpreta „datele” din titlu și voi preciza modul în care intenționez să le folosesc în cele ce urmează. Din câte știm, până acum, „datele” sunt informații care sunt înregistrate sau pot fi înregistrate într-un anumit context și care sunt stocate sau transmise pentru a fi utilizate ulterior. Datele pot fi sub orice formă, cum ar fi numere, texte, imagini, sunete, etc. Datele brute înseamnă că nu au fost încă interpretate sau prelucrate. Valoarea datelor se realizează doar atunci când acestea sunt interpretate, analizate sau utilizate. Prin urmare, datele sunt, de obicei, precursori ai informațiilor din care pot fi extrase sau create informații prin compararea, combinarea sau interpretarea lor. Rolul și semnificația datelor sunt strâns legate de procesele și tehnicile prin care acestea sunt prelucrate și interpretate pentru a atinge anumite scopuri. Acest principiu este deosebit de relevant în contextul stocării fotografiilor digitale într-un muzeu.

Fotografiile digitale, asemenea datelor, au o valoare imensă nu doar prin existența lor, ci mai ales prin modul în care sunt interpretate și utilizate. Datele oferă o modalitate de descriere a caracteristicilor, proprietăților, relațiilor și stărilor fenomenelor, evenimentelor sau obiectelor. Similar, fotografiile digitale dintr-un muzeu descriu detalii importante despre artefacte, locații, evenimente și persoane. Aceste imagini digitale permit cercetătorilor să studieze în detaliu obiectele fără a le manipula fizic, protejându-le, astfel, integritatea. Într-un muzeu, fotografiile digitale sunt utilizate în primul rând pentru catalogarea colecțiilor, facilitarea cercetării și educației, precum și pentru a oferi acces publicului la colecții prin platforme digitale. Aceste procese de interpretare și analiză permit muzeelor să creeze povești și expuneri care educă și informează vizitatorii. Dar ce se întâmplă când obiectul muzeal în sine este o mulțime de date, adică intangibil, neexistent fizic? Pe măsură ce tehnologia informației se dezvoltă, importanța și cantitatea datelor cresc. Același lucru este valabil și pentru fotografiile digitale din muzee.

Tehnologia avansată permite stocarea unui număr imens de imagini de înaltă rezoluție, care pot fi analizate cu ajutorul algoritmilor de inteligență artificială pentru a descoperi noi informații și perspective. Aceste imagini digitale devin, astfel, nu doar documente vizuale, ci și resurse valoroase pentru educație și cercetare. Atât datele, cât și fotografiile digitale din muzee capătă valoare prin

procesele de interpretare și utilizare. Pe parcursul studiului, voi aborda diferite subiecte organizate în jurul unor concepte cheie. În primul rând, abordez relația dintre antropologia culturală și muzeologia etnografică, specificitățile culturii contemporane a obiectelor și, apoi, domeniile în schimbare ale semnificației obiectelor etnografice.

Articolul își propune să stabilească o conexiune solidă între nivelul teoretic și cel metodologic, facilitând, astfel, o analiză aprofundată a provocărilor legate de conservarea și interpretarea colecțiilor. Fiecare secțiune se va concentra asupra lecțiilor ce pot fi extrase din gestionarea colecțiilor și va investiga modul în care teoriile pot fi aplicate în practică, în special prin prisma conceptelor lui Arjun Appadurai și Hermann Bausinger. În acest context, o întrebare centrală este: cum percepem obiectele și lucrurile în cultură? Explorând ideile marilor teoreticieni, lucrarea va analiza rolul obiectelor în societate, atât în ceea ce privește materialitatea lor, cât și însemnătatea pe care elementele intangibile o adaugă acestora. Appadurai și Bausinger oferă perspective esențiale: primul subliniază transformarea obiectelor în „lucruri” prin intermediul circulației sociale și atribuirii de valoare, în timp ce Bausinger examinează semnificația istorică și culturală a obiectelor. Aplicând aceste concepte la o colecție digitală, lucrarea va arăta cum cultura conferă obiectelor funcții și valori ce transcend existența materială, transformându-le în purtătoare ale unor semnificații sociale și personale complexe. Prin această abordare, lucrarea contribuie la înțelegerea modului în care colecțiile digitale pot fi gestionate și interpretate, nu doar ca simple arhive de date, ci ca entități care capătă sens în contextul cultural și social al utilizatorilor lor.

Lucruri și obiecte în cultură

Péter Berta analizează istoria cercetării asupra culturii materiale, bazându-se în principal pe colecția de studii a lui Daniel Miller (1994)¹ și Victor Buchli (2002)² (unde autorul tratează obiectul ca pe un broker cultural). Autorul începe cu „punerea în scenă” a obiectelor. Descrie epoca călătorilor și a misionarilor, în care funcția obiectelor era aceea de a reprezenta „străinul”, apoi continuă cu opiniile socio-antropologiei secolului XX, conform cărora „popularitatea” obiectelor poate fi înțeleasă între zidurile muzeului. În cele din urmă, el se îndreaptă spre „noua” cercetare a culturii materiale, spre modul în care lucrurile „construiesc” subiecții, adică discută dezbaterile în jurul materialității, interacțiunea dintre materialitate și intangibil, subiectivitatea, apoi trece la perspectivele postcoloniale și poststructuraliste și, în cele din urmă, la revenirea la obiect³. Această abordare pune în contrast agentivitatea obiectelor cu reprezentarea atemporală a muzeelor. Obiectele devin, ca să spunem așa, rezistente. Nu numai că ele devin relevante prin semnificația lor, dar sunt scoase în evidență mobilitatea și maleabilitatea relațiilor lor

1 Miller (1994)

2 Buchli (2002)

3 Berta (2008), p 29-32

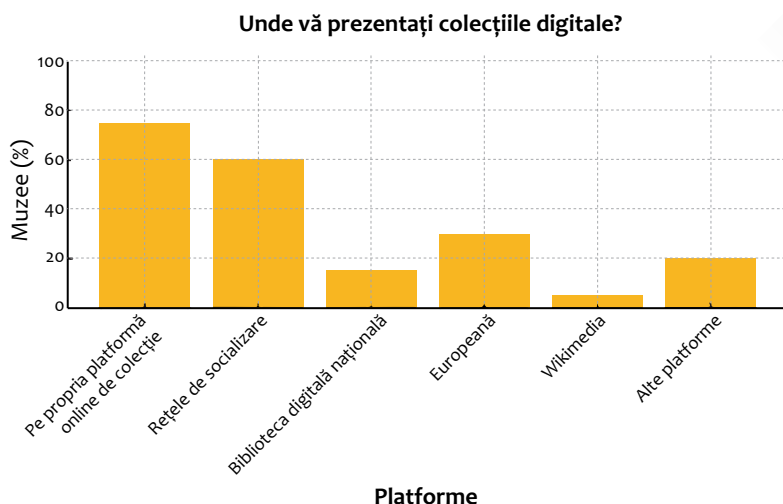

Fig.1 Prezentarea colecțiilor digitale de către muzee pe diferite platforme
Sursa: Raportul final NEMO privind digitalizarea și drepturile de autor în muzeele europene.

multidirecționale. Barbara Kirshenblatt-Gimblett a subliniat faptul că sistemele de clasificare aplicate obiectelor sunt precare, citând pe coautorii Harris și O’Hanlon⁴. Aceștia susțin că există o opinie tot mai răspândită conform căreia aceste sisteme sunt dependente de context, relaționale, adică interpretabile în relații și, prin urmare, pot deveni chiar redundante.

Sondajul NEMO privind digitalizarea și drepturile de autor a fost realizat pentru a identifica provocările pe care muzeele din Europa le întâmpină în procesul de digitalizare a colecțiilor și în crearea accesului online la acestea. Pentru a obține o perspectivă diversificată asupra stadiului digitalizării și a dificultăților asociate, studiul a vizat trei grupuri țintă: organizațiile muzeale naționale, ministerele responsabile de muzee și muzeele din 15 țări europene, printre care se numără Austria, Belgia, Croația, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Italia, Țările de Jos, Polonia, Slovenia și Spania. Țările au fost selectate pentru a reflecta diversitatea europeană, iar sondajul a fost realizat la începutul anului 2020. Răspunsurile au fost colectate de la organizații muzeale naționale și regionale din 11 țări, de la 10 ministere naționale și 3 ministere regionale (Belgia) din 10 țări, și de la 60 de muzee din 15 țări. Analiza a fost completată cu literatură relevantă pentru a oferi un context suplimentar. Rezultatele sondajului oferă o privire de ansamblu asupra principalelor provocări pe care muzeele europene le întâmpină în digitalizarea colecțiilor și facilitarea accesului online, subliniind perspectivele a 60 de muzee din 15 țări europene, dintre care 13 sunt membre ale UE.

Graficul prezentat în Fig.1 arată distribuția platformelor utilizate de muzee pentru a-și expune colecțiile digitale. Cea mai populară alegere este

4 Harris și O’Hanlon (2018). Accesat: 12 iunie 2024, Disponibil la: https://searchworks.stanford.edu/articles/edsfra__edsfra.27114126

platforma proprie de colecții online, utilizată de peste 75% dintre muzee, ceea ce sugerează o preferință pentru controlul complet asupra modului de prezentare și acces la colecții. A doua opțiune frecvent utilizată este social media, unde aproximativ 60% dintre muzee își prezintă colecțiile digitale. Această opțiune arată interesul muzeelor de a ajunge la un public mai larg și mai diversificat, profitând de popularitatea rețelelor sociale.

„Viața socială a lucrurilor”: Dinamica valorii și semnificației obiectelor

Scrierile originale ale lui Appadurai și Kopytoff au fost publicate inițial în 1986 în colecția de eseuri „Things in Social Life”⁵, care este considerată o lucrare cheie a „noii” cercetări în domeniul culturii materiale. După cum observă Graeber⁶, lucrarea lui Appadurai „The Politics of Commodities and Value” a avut un impact extraordinar asupra schimbării modului în care antropologii definesc valoarea. Importanța lucrării *The Social Life of Things* pentru științele sociale este subliniată de voluminoasa colecție de eseuri editată de van Binsbergen și Geschiere (2005), axată în principal pe Africa, intitulată „Commodification of Things, Agency and Identities” (*A Re-Negotiation of the Social Life of Things*). Această colecție analizează parțial impactul volumului editat de Appadurai asupra științelor sociale și include și studii noi care pun în lumină dinamica culturală și socială a comodificării.

Conform teoriei lui George Kubler⁷, istoricul obiectelor se manifestă prin organizarea acestora în serii. În cartea sa, Kubler prezintă o abordare asupra schimbărilor istorice folosind conceptul de stil, plasând istoria obiectelor și imaginilor într-un interval de timp mai larg și subliniind continuitatea acestora. El propune noi ordini istorice în care obiectele și imaginile oferă soluții la problemele în continuă schimbare. Kubler schițează o perspectivă în care procesele de inovație, replicare și mutație sunt într-un dialog continuu de-a lungul timpului.

Noțiunea lui Arjun Appadurai, de „lucru” (thing) reprezintă mai mult decât un simplu obiect fizic. Subliniază că obiectele nu sunt doar entități pasive, ci devin „lucruri” prin circulația lor în spațiul social, prin relațiile și procesele care le atribuie valoare și semnificație. Obiectele dobândesc identitate și semnificație în funcție de „viața socială” pe care o parcurg. În această viziune, obiectele devin „lucruri” atunci când sunt integrate în rețele de schimb, circulație și consum, iar valoarea lor nu este fixă, ci variază în funcție de contextul social, de utilizatorii lor și de relațiile pe care le creează. Appadurai argumentează că obiectele au o „biografie” sau o „viață socială”, care este construită prin procesele de schimb și utilizare, iar valoarea lor se schimbă odată cu percepțiile și nevoile sociale. Astfel, „lucrul” nu este doar un obiect, ci un punct de întâlnire între materialitate și semnificație, între tangibil și intangibil.

5 Appadurai (1986)

6 Graeber (2011). Disponibil la: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/660166> (Accesat 11 septembrie 2011).

7 Kubler (1962)

Dinamica semnificației lucrurilor și obiectelor

Studiul lui Hermann Bausinger, „Ding und Bedeutung” (Obiect și semnificație), este publicat în 2004 în revista *Zeitschrift für Volkskunde*, care examinează obiectele și semnificația acestora dintr-o perspectivă istorico-culturală și etnografică. Bausinger analizează modul în care obiectele dobândesc semnificație și rolul pe care îl joacă în viața de zi cu zi și în procesele culturale.

Noțiunea de „thing” a lui Arjun Appadurai și conceptul de „ding” al lui Hermann Bausinger oferă două perspective complementare asupra modului în care obiectele dobândesc semnificație în context social și cultural.

Arjun Appadurai, în lucrarea sa „The Social Life of Things”, introduce conceptul de „thing” ca obiect ale cărui valoare și semnificație sunt fluide, modelate de relațiile sociale și de procesele economice prin care acesta circulă. Pentru Appadurai, obiectele devin „lucruri” (things) prin integrarea lor în rețele sociale și economice, unde le sunt atribuite semnificații și valori care se modifică în funcție de context. Cu alte cuvinte, valoarea unui obiect este determinată nu doar de calitățile sale fizice, ci și de felul în care acesta este perceput și utilizat în diferite contexte culturale și sociale.

Hermann Bausinger⁸, în lucrarea sa „Ding und Bedeutung” (Lucru și semnificație), explorează conceptul de „ding” ca obiect înzestrat cu semnificații culturale și istorice. Bausinger analizează modul în care obiectele devin semnificative în viața cotidiană și cum capătă un rol în cadrul proceselor culturale. El subliniază că semnificația unui obiect nu este fixă, ci este construită prin relațiile dintre oameni și lucruri, prin utilizarea zilnică și prin contextul istoric în care acestea există.

Ambele abordări sugerează că obiectele nu sunt doar entități pasive, ci dobândesc sens prin „viața lor socială” și culturală. Astfel, putem face o paralelă între „thing” la Appadurai și „ding” la Bausinger, ambele perspective subliniind că obiectele își capătă semnificația prin interacțiunea constantă cu lumea socială și culturală. Această dinamică permite interpretarea obiectelor nu doar ca artefacte statice, ci ca entități „vii” care reflectă, influențează și rezonază cu societatea și cultura în care sunt integrate.

Nu am identificat studii în bibliografia de specialitate care să se concentreze concret asupra gestionării unei colecții digitale într-un muzeu. Am identificat totuși articole din diverse domenii, inclusiv un studiu din sfera marketingului și un altul din domeniul artelor teatrale și al dansului. Articolul scris de Mardon R. și Belk R., intitulat „Materializing Digital Collecting: An Extended View of Digital Materiality”,⁹ analizează modul în care companiile construiesc obiecte de consum digital care încurajează comportamentele de colecționare. Autorii susțin că tehnicile

8 Bausinger (2004), p. 193-210

9 Mardon și Belk (2018), p. 543-570

de configurare materială fac aceste obiecte să pară evazive și autentice, facilitând plăcerea colecționării în mediul digital. Extinzând teoriile colecționării și materialității digitale, studiul subliniază rolul marketingului și designului în modelarea calităților obiectelor digitale și a experiențelor de consum asociate. Articolul lui Robin Bernstein, „Dances with Things: Material Culture and the Performance of Race”,¹⁰ explorează modul în care obiectele materiale contribuie la formarea identității rasiale prin interacțiuni cotidiene. Bernstein propune conceptul de „obiect scriptiv”, arătând cum lucrurile pot sugera și coregrafia comportamente umane, influențând astfel subiectivarea rasială. Prin analiza unor artefacte precum fotografii, cărți și jucării, autoarea demonstrează cum aceste obiecte „interpretează” individul în cadrul unei ideologii rasiale, încurajând repetarea unor mișcări și comportamente stereotipice. Articolul susține că identitatea rasială este modelată nu doar prin discurs, ci și prin „dansuri” subtile între oameni și obiectele din jurul lor. Bernstein folosește noțiunea de „lucru” pentru a o combina cu un concept din lumea teatrului, subliniind modul în care un element abstract și greu de definit se poate transforma într-un „obiect scriptiv” – un obiect concret care coregrafiază comportamente și se reinterpretează constant. Astfel, un „lucru” devine un punct de întâlnire între materialitate și performanță, având capacitatea de a genera noi înțelesuri prin intermediul interacțiunii și recontextualizării continue.

Deși există o literatură extinsă asupra procesului de digitalizare, o întrebare esențială rămâne încă deschisă: poate o colecție fizică preexistentă, odată digitalizată, să fie considerată în sine o colecție digitală autonomă? Sau, mai degrabă, o colecție creată exclusiv în mediul digital, fără echivalent fizic, poate fi gestionată cu adevărat ca o „colecție muzeală” autentică?

Această problemă ridică multiple aspecte teoretice și practice. Pe de o parte, digitalizarea unui patrimoniu fizic presupune conversia obiectelor tangibile în fișiere digitale, oferind o modalitate de conservare și accesibilitate în mediul virtual. Cu toate acestea, întrebarea rămâne dacă aceste fișiere digitale pot fi considerate echivalentele „adevărate” ale obiectelor fizice sau dacă ele reprezintă doar copii complementare.

Pe de altă parte, există o dezbatere în ceea ce privește validitatea unei colecții care există doar în spațiul digital, fără corespondență fizică. Se poate argumenta că o astfel de colecție, deși imaterială, îndeplinește funcțiile muzeale fundamentale – conservare, educație, cercetare și diseminare – și, astfel, poate fi tratată ca o colecție muzeală autentică. Totuși, aceste colecții necesită abordări și tehnici diferite de gestionare, care să includă aspecte precum conservarea pe termen lung a datelor digitale, securitatea cibernetică și actualizarea periodică a formatelor digitale.

¹⁰ Bernstein (2009), p. 67-94

Crearea și gestionarea colecției muzeale digitale a Muzeului Județean Mureș prin exemplul programului „Un secol de istorie locală în imagini II”

Distribuția fotografiilor și fișelor însoțitoare

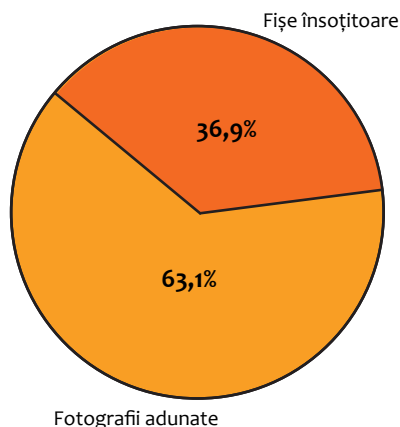

Fig. 2. Distribuția fotografiilor digitalizate și fișelor însoțitoare în cadrul proiectului MJM, „Un secol de istorie locală în imagini II”, 2013

Cu scopul de a interpreta cum poate funcționa o colecție digitală bazată numai pe date prelucrate, voi prezenta pe scurt un proiect ale cărei descriere detaliată și rezultate au fost publicate într-un album dedicat de către Secția de Etnografie și Artă Populară a Muzeului Județean Mureș¹¹.

Proiectul, finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN) în 2011 și 2013, a avut ca scop colectarea, cercetarea și prezentarea rezultatelor proiectului în zonele etnografice din județul Mureș (Mureșul Superior, Valea Gurghiului, Valea Beicii, Câmpia Transilvaniei, Valea Târnavelor, Valea Nirajului). Colectarea a început în Valea superioară a Mureșului și în Valea

Gurghiului. În 2013, în cea de-a doua fază a proiectului, zona de colectare a fost extinsă cu Valea Târnavei și Valea Nirajului. Obiectivul principal al proiectului „Un secol de istorie locală în imagini (II)” a fost colectarea și identificarea fotografiilor de familie. Locurile de colectare au inclus Hodoșa, unde s-au adunat 8 fotografii, Sâmbriaș: 8, Vărgata: 160, Sângeorgiu de Pădure: 220, Miheșu de Câmpie: 199, Răzoare: 104, Tăureni: 35, Zau de Câmpie: 750 (Fig. 3), și din concursul online: 52. În total, s-au adunat 1902 fotografii și 1114 fișe însoțitoare (Fig. 2), cu participarea a 91 de persoane.

Programul s-a desfășurat pe parcursul a cinci luni, din iunie până în octombrie 2013. Deși durata relativ scurtă nu a permis extinderea colecției la alte localități, procesul de digitizare a fotografiilor a fost realizat simultan.

Am colaborat cu diverse instituții partenere pentru a crește eficiența activității noastre de colectare. Am organizat un concurs pentru comunitățile locale, cu ajutorul școlilor și bibliotecilor din mediul rural, pentru a-i încuraja pe oameni să participe activ la descoperirea propriului trecut. Fișele de document au fost oferite elevilor, care au colectat fotografiile cu ajutorul profesorilor îndrumători. Fotografiile au fost copiate digital la fața locului și au fost returnate proprietarilor. Digitizarea fotografiilor s-a realizat cu ajutorul unor scanere de înaltă rezoluție, permițând astfel o calitate superioară a imaginii. Fotografiile color și alb-negru au fost scanate la o rezoluție de 1200 dpi și o adâncime de

11 Titlul albumului este Un secol de istorie locală în imagini II, publicat de Muzeul Județean Mureș în seria Bibliotheca Mvsei Marisiensis, Series Ethnographica nr 6, 2016. Muzeul Județean Mureș. (2016)

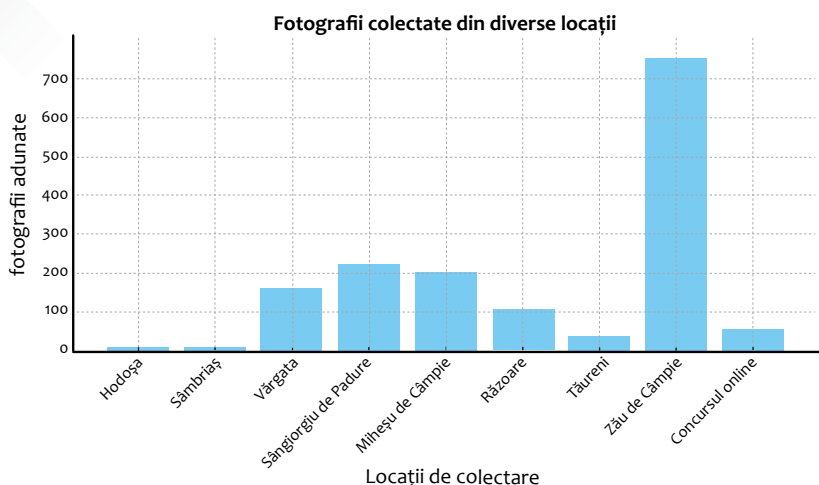

Fig. 3. Fotografii colectate din diverse locații în cadrul proiectului

culoare de 24 de biți, fiind ulterior salvate în format .tif. Acestea sunt stocate pe hard disk-uri externe.

În cadrul proiectului, a fost generată o cantitate enormă de date datorită digitizării fotografiilor fizice de pe hârtie, majoritatea date brute. Această situație constituie o provocare majoră, deoarece pentru procesarea și valorificarea acestor date este necesară o strategie bine definită. Problema nu constă doar în analizarea și interpretarea eficientă a informațiilor, ci și în asigurarea unei stocări sigure pe termen lung. Volumul uriaș de date implică resurse substanțiale, atât în ceea ce privește infrastructura, cât și metodele eficiente de gestionare.

O tehnologie mai nouă, cum ar fi stocarea în cloud, ar putea oferi o siguranță mai mare pentru aceste fișiere și ar permite adăugarea unor fișe electronice căutabile. Hard disk-urile externe, deși eficiente la momentul respectiv, prezintă riscuri legate de deteriorare fizică sau pierdere de date. Organizarea și accesibilitatea fotografiilor sunt limitate, fiind necesare îmbunătățiri pentru a facilita căutarea și clasificarea. Ideea este că o asemenea colecție necesită constant prelucrarea datelor, reinterprete, categorizare și cercetare pentru a rămâne dinamică și relevantă, capabilă să răspundă cerințelor contemporane și să faciliteze o mai bună înțelegere și apreciere a patrimoniului cultural. Relevanța poate fi susținută prin adăugarea metadatelor, care descriu și clasifică informațiile, ajutând la organizarea, căutarea și interpretarea mai eficientă a acestora. Metadatele simple, cum ar fi autorul, data, locația sau descrierea, contribuie esențial la menținerea colecției accesibile și relevante, oferind context și facilitând o înțelegere mai profundă a fiecărui element din patrimoniu.

Este nevoie să reinterpretăm fotografia?

În partea anterioară, am discutat despre reinterpretarea obiectului. Hans Belting¹², teoretician de arte medievale și moderne, introduce în „Antropologia imaginii” conceptul de „loc al imaginii”, afirmând că omul este o veritabilă

12 Belting, (2007)

arhivă de imagini, stocându-le prin memorie de-a lungul vieții. Conceptul de loc poate fi legat și de imagini în sens geografic, existând locuri a căror imagine este definită de imaginile asociate. Astfel, muzeul devine un refugiu pentru imaginile care și-au pierdut locul în lume și au fost înlocuite de artă. Muzeul, ca instituție memorială, servește mai multe funcții esențiale, și aici aș sublinia rolul lui de păstrare a memoriei. Muzeele conservă obiecte și artefacte care documentează evenimentele istorice, tradițiile și obiceiurile comunității. Muzeul devine un spațiu vital pentru păstrarea memoriei colective, oferind un context în care obiectele și imaginile pot fi recontextualizate și reinterpretate, facilitând, astfel, o legătură continuă între trecut și prezent. Această abordare confirmă rolul muzeului nu doar ca depozit de artefacte, ci ca un loc de viață și memorie, unde comunitatea se poate reconecta cu propria sa istorie și cultură. Szuhay Péter³ examinează ceea ce el numește „fragmentul” arhivei de fotografii a Muzeului Etnografic din Budapesta, interpretând imagini pe care le clasifică în categoria de fotografie etnografică. El definește această categorie prin excludere, considerând orice fotografie etnografică ceea ce nu aparține categoriei opuse. Unul dintre criteriile analizei sale este temporalitatea imaginilor, distingând, din punct de vedere cultural și metaforic, între imagini „din trecut” și imagini „contemporane”. În prima jumătate a secolului al XX-lea, imaginile încep să „devină din trecut”, iar reconstrucțiile devin tot mai frecvente. Timpul unei imagini depinde atât de momentul realizării acesteia, cât și de momentul interpretării. O fotografie realizată la începutul secolului XX și privită în prezent poate fi percepută ca fiind „din trecut”. Totodată, apar din ce în ce mai multe fotografii regizate și reconstituite.

Utilizarea muzeală sau transformarea datelor în scop muzeal

Fotografiile realizate la târg de fotografii dedicat evenimentului au fost incluse în expoziția temporară intitulată „Lumea târgurilor și satelor din județul Mureș”, deschisă inițial în 2013, iar apoi regândită și rearanjată în 2024 cu titlul „La bălci. Târgurile mureșene și lumea rurală”, sub coordonarea științifică a dr. Laura Pop, cercetător la Muzeul Județean Mureș, Secția de Etnografie și Artă Populară. Conceptul vizual și arhitectural a fost realizat de Karácsony István, istoric de artă. Aceasta va fi deschisă publicului în perioada 2025-2034 și are ca obiectiv principal evidențierea diversității schimburilor comerciale și culturale facilitate prin intermediul târgurilor anuale, organizate în mediul urban sau rural. Aceasta este o expoziție cu o abordare scenică și arhitecturală. Fotografiile sunt integrate în designul spațial al expoziției, aducând contribuții semnificative la tematica prezentată prin îmbogățirea cunoștințelor și experiențelor vizitatorilor. Fotografiile folosite în împărțirea și divizarea spațiilor, încorporate în expoziție, adaugă noi cunoștințe și experiențe la tema tocmai prezentată. Ea extinde spațiul, pune obiectele expuse în perspectiva fotografiei sau chiar le explică. Copiile digitale ale fotografiilor vor fi prelucrate și organizate sub formă de foto-colaje, integrate în compilații digitale menite să prezinte portul

13 Szuhay (2004) p. 39-63.

tradițional, scenele caracteristice, tipologiile activităților și interacțiunile umane care definesc târgurile mureșene. De asemenea, vor fi explorate analogiile dintre aceste târguri și evenimente similare din alte regiuni transilvănene. Expoziția va ilustra în principal cele trei tipuri de târguri tradiționale (târguri de animale, de cereale și de mărfuri), precum și bazarul cu suvenirurile sale, care însoțea de obicei fiecare dintre aceste evenimente. Această abordare tematică va permite publicului să exploreze evoluția și importanța acestor târguri în viața comunităților locale, de la perioada interbelică până în prezent. Datele fizice ale obiectelor muzeale, în acest caz clișeele pe sticlă¹⁴, sunt transformate în date digitale, recăpătându-și sensul într-un context nou. Totodată, fotografiile din colecția digitală a muzeului capătă un rol fizic prin integrarea lor în expoziție sub formă de printuri, devenind, astfel, obiecte fizice care contribuie la experiența vizuală a vizitatorilor. Acest proces de digitalizare permite reinterpretarea și valorificarea patrimoniului muzeal, oferind acces publicului larg la imagini și informații care, altfel, ar fi dificil de vizualizat și studiat. Astfel, digitalizarea nu doar conservă obiectele muzeale, ci le reinvie printr-o nouă formă de prezentare, facilitând o interacțiune mai profundă și accesibilă cu patrimoniul cultural.

În muzeologie, o colecție digitală poate fi conceptualizată ca un „lucru” prin prisma faptului că reprezintă o entitate compusă din date prelucrate și organizate. Aceasta include artefacte digitalizate, imagini, documente și alte resurse digitale, care sunt accesibile și gestionate prin platforme digitale. O astfel de colecție digitală îndeplinește funcțiile tradiționale ale unui muzeu, cum ar fi conservarea, educația și accesibilitatea, oferind în același timp noi modalități de interacțiune și analiză. Transformarea artefactelor fizice în forme digitale le conferă o nouă dimensiune și perpetuează importanța culturală și istorică a acestora în mediul virtual.

Concluzii

Rolul social și educațional al muzeelor din România s-a schimbat semnificativ în ultimul deceniu și jumătate. Oare se schimbă și strategia de colectare?

Fotografia are mai multe funcții muzeale. Una dintre aceste funcții este documentarea, adică fotografierea obiectelor de muzeu și urmărirea lor (când sunt adăugate la colecții, după restaurare, când sunt expuse etc.). Zoltán Fejős¹⁵ consideră că necesitatea de a folosi fotografia ca instrument de documentare multiplică munca muzeului și că această muncă poate fi descrisă prin conceptul de mediere. În acest context, este esențial să dezvoltăm o strategie eficientă pentru prelucrarea datelor, axată pe mediere și eforturi suplimentare. Întrebările fundamentale ce trebuie

14 Prin acest proiect expozițional, Muzeul Județean Mureș a colaborat cu diverse instituții culturale care dețin arhive fotografice valoroase, precum Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj, fototeca digitală Fortepan, care oferă imagini sub licență liberă, precum și alte arhive importante din țară și din străinătate. Această colaborare a facilitat accesul la colecții prețioase de imagini, esențiale pentru documentarea și reconstituirea atmosferei specifice târgurilor transilvănene și a vieții rurale din perioadele istorice reflectate în expoziție.

15 Fejős (2004), p. 7-39

adresate includ: cum prelucrăm datele și cum le selectăm, după ce criterii? Prelucrarea datelor implică mai întâi de toate colectarea, organizarea și verificarea inițială a datelor pentru a asigura acuratețea și relevanța lor. Medierea joacă un rol crucial în acest stadiu, facilitând interpretarea inițială și categorisirea datelor. Selecția datelor ar trebui să se bazeze pe criterii bine definite, cum ar fi relevanța culturală și istorică, calitatea și claritatea imaginii, precum și potențialul de a îmbogăți narațiunea expoziției. Aceste criterii ajută la prioritizarea datelor și la asigurarea coerenței și relevanței colecției. Procesul de prelucrare include digitizarea, catalogarea și arhivarea datelor. Digitizarea permite accesibilitatea și conservarea pe termen lung a fotografiilor, în timp ce catalogarea și arhivarea facilitează gestionarea și recuperarea eficientă a acestora. Medierea și interpretarea sunt esențiale pentru a ajuta vizitatorii să înțeleagă semnificația culturală și istorică a fotografiilor. Aceste procese pot fi susținute prin eforturi suplimentare care includ activități de cercetare, colaborare interdisciplinară și integrarea feedback-ului de la public pentru a îmbunătăți și actualiza constant colecția. Aceste eforturi ajută la menținerea colecției relevante și informative, asigurând în același timp o experiență educativă și captivantă pentru vizitatori. Prin implementarea unei strategii riguroase de prelucrare a datelor, bazată pe criterii științifice clare și pe conceptul de mediere, muzeul poate valorifica la maxim potențialul fotografiei ca instrument de documentare și poate oferi o experiență educațională și culturală îmbogățită vizitatorilor săi.

Prin urmare, temele abordate în acest articol se concentrează pe definirea și interpretarea relației dintre date și obiecte. Datele nu sunt doar informații, ci reflectă și conexiunile dintre obiecte și subiecți. Obiectele, ca parte a lumii materiale, transmit semnificații și valori ale fenomenelor sociale și culturale. Putem concepe colecțiile muzeale ca seturi de date structurate, care nu doar păstrează bunuri materiale, ci sunt cruciale și pentru conservarea și înțelegerea patrimoniului social și cultural. Colecțiile de obiecte muzeale nu sunt doar ansambluri statice, care vorbesc de la sine, ci necesită o reinterpretare continuă pentru a dobândi noi semnificații conform nevoilor și semnificațiilor în schimbare ale timpului. Strategia de colectare și criteriile de selecție determină ce obiecte sunt incluse într-o colecție și, astfel, ce povești sunt relatate. Nevoia de reinterpretare a obiectelor muzeale este esențială, deoarece nu le putem prezenta la fel ca în trecut. După cum subliniază și Zoltán Fejős¹⁶, includerea obiectelor într-un muzeu nu marchează sfârșitul transformării lor în date, ci este parte a unui proces continuu, în care obiectele dobândesc constant noi semnificații și contexte. Colecțiile muzeale nu sunt sisteme închise, ci entități vii și în schimbare, modelate constant de colecționari, cercetători și de public. A oferi vizitatorilor posibilitatea reinterpretării continue înseamnă că muzeul sau contextul expozițional nu se limitează la prezența statică a obiectelor. Interpretarea nu este un proces fix, ci unul dinamic, care le permite vizitatorilor să își dezvolte propriile înțelegeri și perspective asupra obiectelor prezentate. Atunci când un obiect este îmbogățit cu noi informații, se creează oportunitatea ca obiectul să capete o nouă semnificație, deoarece noile date influențează modul în care vizitatorii îl percep. Prin adăugarea de noi date, poate apărea chiar și

16 Fejős (2003), p. 53-65

un „nou obiect”, cel puțin în sens simbolic: obiectul original este completat și transformat prin procesul de reinterpretare. Această semnificație nouă, generată de informațiile adăugate, nu doar îmbogățește obiectul inițial, ci și creează o „poveste” nouă, care poate deveni o experiență mai personală și mai apropiată pentru vizitatori. Posibilitatea reinterpretării nu este doar o funcție suplimentară, ci și un potențial esențial al muzeelor, expozițiilor și colecțiilor, prin care obiectele devin „vii”. Această dinamică asigură că experiența muzeului pentru vizitatori nu este una unică și încheiată, ci un proces continuu de îmbogățire cu experiențe personale mereu noi.

Bibliografie

- Appadurai, A., & Kopytoff, I. (1986). *Things in Social Life*. În A. Appadurai (Ed.), *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bausinger, H. (2004). „Ding und bedeutung” În: *Österreichische Zeitschrift für Volkskunde* Ser. NF, Bd. 58 p. 193-210
- Bernstein, R. „Dances with things” *social Text* 2009; 27(4), 67-94.
- Berta, P. (2008). „Szubjektumok alkotta tárgyak – tárgyak által konstruált szubjektumok.” *Replika*, nr. 63, p. 29-32.
- Buchli, V. (ed.) (2002). *The Material Culture Reader*. Routledge.
- Fejős, Z., 2003. *Tárgy-fordítások*. Budapest: Gondolat.
- Fejős, Z. (2004). „Miért a fotó?” În *Fotó és Néprajzi muzeológia. Tanulmányok* (p. 7-32). Budapest: Néprajzi Múzeum.
- Graeber, D. (2011). „Consumption.” *Current Anthropology*, 52 (4), 489–511. <https://doi.org/10.1086/660166> (Accesat: 11 septembrie 2011).
- Harris, C. and O’Hanlon, M. (2018). „The future of the ethnographic museum”, *Anthropology Today*, 29(1), pp. 8-12. Disponibil la: *The future of the ethnographic museum* (Respond to this article at https://www.researchgate.net/publication/263059347_The_future_of_the_ethnographic_museum_Respond_to_this_article_at_httpwwwtheraiorgukatdebate) (Accesat: 12 iunie 2024).
- Kubler, G. (1962). *The Shape of Time: Remarks on the History of Things*. New Haven: Yale University Press.
- Mardon R. and Belk R. *Materializing digital collecting: an extended view of digital materiality*. *Marketing Theory* 2018; 18(4), 543-570
- Miller, D. (1994). *Modernity: An Ethnographic Approach*. Oxford: Berg Publishers.
- Pop, A. (ed.) (2016). *Un secol de istorie locală în imagini II*. Bibliotheca Mvsei Marisiensis, series Ethnographica, Nr. 6. Cluj-Napoca: Editura Mega.
- Szuhay, P. (2004). „Így lövünk mi”: A néprajzi fotó szerepe a társadalom megértése folyamatában. În *Fotó és Néprajzi muzeológia. Tanulmányok* (pp. 39-63). Budapest: Néprajzi Múzeum.
- Raportul final NEMO privind digitalizarea și drepturile de autor în muzeele europene: https://www.ne-mo.org/fileadmin/Dateien/public/Publications/NEMO_Final_Report_Digitisation_and_IPR_in_European_Museums_WG_07.2020.pdf.

Orsolya TATAI,
Muzeograf, antropolog
Muzeul Județean Mureș, Târgu Mureș